

เทศน์เช้า วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมเนาะ วันนี้วันพระ วันพระเราทำบุญกุศลนะ นี่ประเพณีวัฒนธรรมของเขา ประเพณีวัฒนธรรมนะ คุณ การท่องเที่ยวเขาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ถ้าเราเข้าใจว่าวัฒนธรรมของเขา เราทำอะไรแล้วเราเข้าไปในชุมชนนั้นเราไม่เคอะไม่เขิน วัฒนธรรมนั้นเราศึกษาแล้วมันน่าสนใจ แล้วถ้าคนที่อยู่ในวัฒนธรรมนั้นเขาทำด้วยความซุ่มซึ้งของเขา เขาทำด้วยความเต็มใจของเขา

แต่บุรุษอาชาในขณะ เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น กองทัพธรรม เห็นไหม กองทัพธรรม ตั้งแต่ภาคอีสานมาปราบคนถือผี ถ้าถือผีถือสาธ เราให้ถือไตรสรณคมน์ ถ้าถือไตรสรณคมน์ แล้วมันมีที่พึ่งอาศัย

ในสมัยชุมชนโบราณเขาถางป่าเพื่อเกษตรกรรมของเขา ที่ไหนที่มันแรง เขาทำอะไรแล้วเขาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา เขาวานันนะผีทำๆ ถ้าผีทำขึ้นมา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านถึงให้ถือไตรสรณคมน์ ให้ถือไตรสรณคมน์ว่ามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ถ้ามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง เราทำอะไรไป ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว นั่นการกระทำของเรา นี่พูดถึงถ้าคนมีหลักใจมันก็มีที่พึ่งอาศัย

แต่วัฒนธรรมประเพณีของคนของพื้นถิ่น เราไปดูแล้วเราศึกษาของเขา วัฒนธรรมประเพณีของเขา เขาทำด้วยวัฒนธรรมของเขา เราดูแล้วเราก็ชื่นใจของเรา เราเข้าใจของเขา มันเป็นการแตกต่างทางวัฒนธรรม มันเป็นการสวยงามทางโลกใจ

แต่ถ้าความสวยงามทางธรรมละ ความสวยงามในความเป็นจริงในชีวิตเราละ ถ้าในชีวิตของเรา เรามีที่พึ่งที่อาศัยของเรา ถ้าเรามีที่พึ่งอาศัยของเรา มันอบอุ่นใจ ถ้าไม่มีที่พึ่งอาศัย เราทำแล้วเราว่าแห้ว พอว่าแห้วแล้วไม่มีที่พึ่งมันก็ต้องอาศัยที่พึ่ง ทุกคนจะหาความมั่นคงของชีวิตๆ ความมั่นคงของชีวิตเราก็อาศัยอ่อนวอนขอกันไป ถ้าอ่อนวอนขอกันไป สิ่งนั้นมันเป็นเรื่องลัทธิความเชื่อ แต่ในพระพุทธศาสนามันเป็นความจริง ความจริงเพราะอะไร เพราะมันทำได้จริงได้

ถ้าทำได้จริง เห็นไหม ผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ถ้าสมควรแก่ธรรม เรามีสติมีปัญญาของเรา เรายังรักษาใจของเรา แล้ววัฒนธรรมสิ่งใดมันก็แก้วัฒนธรรม เห็นไหม วัฒนธรรมไม่ใช่ธรรม ถ้าธรรมเป็นจริงของเราละ สติ สมาธิ ปัญญาเกิดในใจของเรา ถ้าสติ สมาธิ ปัญญาเกิดในใจของเรา นี่มรรคญาณ “ที่ไหนไม่มีมรรค ที่นั่นไม่มีผล”

“กัททิยะ เธออย่าถามให้มากไปเลย ศาสนาไหนว่าดี ๆ ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล”

แล้วมรรคมันอยู่ที่ไหนล่ะ เห็นไหม มรรคเราก็คิดประสาเรา วัฒนธรรมของเราเหมือนกัน วัฒนธรรมของชาวพุทธ “สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ เราก็เป็นคนดีแล้ว ทำบุญกุศลของเราแล้วเราเป็นคนดี”

ทำบุญกุศลมันเป็นวัฒนธรรมประเพณี วัฒนธรรมนะ มันเป็นบุญกุศล มันเป็นผลของวิญญูะ เราเวียนว่ายตายเกิดขึ้นมา ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำดีต้องได้ดีแน่นอน เราทำคุณงามความดี เราเสียสละของเราเพื่อสาธารณประโยชน์ของเรา ทุกคนได้พึ่งพาอาศัย สิ่งที่เราได้แสวงหาสิ่งนี้มาทำไม่มันจะไม่เป็นบุญกุศล

ถ้าบุญกุศลนะ เราก็ได้บุญกุศลของเราใช่ไหม จิตใจที่มันมีอำนาจวาสนาบารมี เวลาไปเกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหมก็เป็นหัวหน้า มีบริษัทบริวารของเขา หมดภพหมดชาติก็เวียนตายเวียนเกิดไปตามวิญญูะอย่างนั้น นี่พูดถึงประเพณีวัฒนธรรมของชาวพุทธไง แล้วมรรคละ มรรคที่เป็นความจริง เห็นไหม

คูสิ เวลาเราทำหน้าที่การงานขึ้นมาใครประสบความสำเร็จ โอ้โฮ! คนนั้นมีหน้ามีตาในสังคมนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เจ้าชายสิทธัตถะจะได้เป็นกษัตริย์ สละทิ้งสถานะความเป็นกษัตริย์มา เข้าป่าเข้าเขาไปบำเพ็ญเพียรหาโพธิญาณในความเป็นจริงขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาตรัสรู้ก็ตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์องค์เดียวเท่านั้น

ปัญจวัคคีย์ทั้งไปแล้วนะ อยู่องค์เดียว อยู่โคนต้นโพธิ์นั้น เวลามรรคญาณมันเกิด นี่มรรคมรรคในพระพุทธศาสนาไง มรรคในพระพุทธศาสนามันเป็นสัจจะความจริงในหัวใจ

คูลี เดียวนี้การท่องเที่ยวตามวัฒนธรรม ไปเห็นแล้วมันก็น่าชื่นใจนะ ศึกษาแล้วมันน่าฟัง เขามีความเชื่ออย่างนั้น เขามีความอบอุ่นของเขาอย่างนั้น เขามีความมั่นคงของชีวิตของเขาอย่างนั้น เขาทำของเขาขึ้นมา นี่ความเชื่อของเขา เราศึกษาแล้วมันก็น่าฟังในศรัทธาของเขา

เราชาวพุทธละ เรามาศึกษาธรรม ศึกษาวัฒนธรรมประเพณีของชาวพุทธเรา เราก็ทำ ความดีของเรา เห็นไหม เราว่าสิ่งนี้ คูลี สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบก็เป็นมรรค เป็นคุณงามความ ดีของเรา เลี้ยงชีพชอบ ทำคุณงามความดีชอบ แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ ธรรมขึ้นมา มรรคญาณในหัวใจนั้น สิ่งนี้มันรู้ได้ยาก เห็นไหม สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา

สุตมยปัญญาคือศึกษา เราไปศึกษาวัฒนธรรมประเพณี เราก็ไปศึกษาของเขา จินตนาการ แบบเขา คนซาบซึ่งได้มาน้อยแค่ไหน คนจินตนาการได้มาก คนแนบแน่นกับวัฒนธรรม ประเพณีนั้น มีความเชื่ออย่างนั้น ก็หลงไหลในวัฒนธรรมประเพณีอย่างนั้น

แต่ของเราละ ถ้าเรามีความเชื่อของเรา วัฒนธรรมประเพณีของเรา ถ้าวัฒนธรรมประเพณี ของเรา เราศึกษามาแล้ว เราศึกษาขึ้นมาเราก็ทำของเรา เราว่าเราทำดีของเรา นี่มันเป็นสุตมย ปัญญา มันเป็นปัญญาของโลก จินตมยปัญญา จินตนาการขนาดไหน วัฒนธรรมประเพณีขนาด ไหน ภาวนาไปแล้วมันก็เป็นจินตนาการไป

แต่เวลาทำความเป็นจริงขึ้นมา เห็นไหม คูลี ลัทธิศาสนาต่างๆ เขามีลัทธิความเชื่อ แต่ พระพุทธศาสนาเป็นความจริง เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิญาณตนว่าเป็นศาสดา เป็นพระอรหันต์ เวลาไปสอนชฎิล ๓ พี่น้อง เขาบูชาไฟ บูชาไฟก็พวกพราหมณ์นี้แหละ เขาบูชา ไฟของเขา เขามีความเชื่อของเขา วัฒนธรรมของเขา ประเพณีของเขา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าเราก็บูชาไฟเหมือนกัน เราก็บูชาด้วยดะธรรมของ เรา เราทำลาย โทศคคินา โมหคคินา ความโลภ ความโกรธ ความหลงมันเป็นไฟ เป็นความเผา เผาในหัวใจ ถ้ามันมีมรรคญาณขึ้นมา มันทำลายความโลภ ความโกรธ ความหลงในหัวใจ ชฎิล ๓ พี่น้องปฏิบัติตาม เป็นพระอรหันต์หมดเลย นี่สัจจะความจริง ความจริงมันมี สัจจะความจริง สัจจะ อริยสัจจะ

สิ่งที่เป็นบุรุษอาชาไนย หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านเป็นบุรุษอาชาไนย ท่านจะมีหลักมีเกณฑ์ของท่าน คำว่า “มีหลักมีเกณฑ์” พยายามโน้มน้ำว โนม้ำวมา โนม้ำวให้เขาหูตาสว่าง โนม้ำวขึ้นมาให้เขามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รัตนตรัย เป็นที่พึ่งอาศัยของเขา ความโน้มน้ำวเขาไม่ไปกับเขา แต่การโน้มน้ำวก็ต้องเป็นบุรุษอาชาไนย มันต้องมีหลัก มันต้องมีความเข้าใจ มันถึงจะโน้มน้ำวเข้ามาได้

แต่ถ้าเราไม่มีหลักมีเกณฑ์ของเรา เราต้องไหลไปกับเขา เราเข้าวัฒนธรรมประเพณีของเขา แล้วเราไม่มีความรู้เป็นความจริง แล้วเราก็ไปดูถูกเหยียดหยามกันว่าสิ่งนั้นไม่เป็นความจริง สิ่งนั้นไม่เป็นความจริง

ไม่เป็นความจริง ปู่ย่าตายายของเขาก็เชื่อถือกันมา เขาเชื่อถือกันมา เขาเคารพบูชาของเขา มา แต่ของเรา เราก็มียู่ย่าตายายเหมือนกัน ปู่ย่าตายายของเราก็เชื่อถือตามๆ กันมา แต่เวลาในปัจจุบันนี้เรามีสติปัญญามากน้อยแค่ไหน เราจะเอาความจริงของเรา ถ้าเป็นความจริงของเรามันพิสูจน์กันที่ไหน

เวลาพิสูจน์ขึ้นมา คุณิ เวลาทำหน้าที่การทำงานเขาประสบความสำเร็จกันทางโลก เขามีชื่อเสียงเกียรติยศเกียรติคุณของเขา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสละทิ้ง แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาในสังขจะความจริงท่ามกลางหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาทำขึ้นมา มรรคญาณเข้ามา มันลึกลับมหัศจรรย์ นี้ภาวนามยปัญญา

ถ้าความเป็นจริง ภาวนามยปัญญา เห็นใหม่ สันติภูมิจิโก เป็นปัจเจกตั้ง ก็เป็นความรู้เฉพาะตน ถ้าความรู้เฉพาะตน เวลาครูบาอาจารย์ท่านเทศน์ว่า การขึ้นมาก็เอาความจริงของท่านตีแผ่ออกมา จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง

แต่ใจดวงหนึ่งถ้ามันไม่มีความจริงของมันขึ้นมา คุณิ สิ่งที่เขาลักเขาขโมยกันมา เขาถืออยู่ก็ว่าเป็นของเขา แล้วที่มันไปเป็นอย่างไรละ นี่เพราะลักขโมยมา เขาไม่ได้อาบเหงื่อต่างน้ำได้มา ด้วยความเป็นจริงของเขา

แต่เวลา “ที่ไหนไม่มีมรรค ที่นั่นไม่มีผล” ถ้ามันมีการอาบเหงื่อต่างน้ำมา มันได้ทำสิ่งใดมา สิ่งนั้นเราเป็นคนกระทำมา เราทำมาทำไมเราจะบอกวิธีการกระทำอันนั้นไม่ได้ วิธีการ

กระทำเราทำอย่างไรมาละ สิ่งที่เป็นการกระทำมานั้นมันเป็นการยืนยัน เราแอบเหงื่อต่างน้ำมา เรามีความเพียรมา สิ่งที่ได้มาก็ได้มาด้วยความเป็นจริงของเราไป

สิ่งที่เป็นความจริงของเรา เห็นไหม สิ่งที่ได้มาไม่ได้ขโมยใครมา จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง ถ้าใจดวงหนึ่ง ภาวนามยปัญญาจะเป็นความจริงขึ้นมา ถ้าความจริงขึ้นมาอย่างนี้เรา ย้อนกลับมา ย้อนกลับมา เห็นไหม วัฒนธรรมประเพณีศึกษาแล้วเราก็เข้าใจได้ เราเห็นว่า ประเพณีวัฒนธรรมทำให้หล่อหลอมคนให้เป็นสังคมที่เขาเสียดสละ เขาเจือจางต่อกัน สังคมก็คือ สังคมไป เราอยู่ในสังคมนั้นไหม

เราอยู่กับโลกโดยไม่ติดโลก ถ้าอยู่กับโลกในสังคมนั้น เราไม่ใช่บรูชอาชาไนย เราไม่สามารถชักนำ แต่เรามีจุดยืนของเราแล้วชักนำโน้มนำใครให้มาเห็นความเป็นจริงในใจ นี่ความเป็นจริงในใจนะ

มนุษย์มีคุณค่าที่สุด สิ่งที่มีคุณค่าที่สุดคือหัวใจ แล้วหัวใจมันมีหลักมีเกณฑ์ไหมละ เราว่า เราเข้าใจ เราเป็นชาวพุทธ เราภูมิใจนะ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา ปัญญาอะไรละ ปัญญาที่เราศึกษาเวลามันลืมนี่ไป สัญญามันจำได้มากก็ทบทวนๆ อยู่อย่างนั้นแหละ นี่ทบทวน เห็นไหม

“น้ำอมตธรรม” ในหัวใจที่มันเป็นธรรมขึ้นมา มันค้ำกั้นใช้สอยไม่มีวันหมดวันสิ้น แต่ที่เราจำมาๆ มันหมดมันสิ้น เวลาลืมนี่แล้วก็ต้องมาเปิดตามตำราทบทวนๆ ของเราอยู่อย่างนั้นแหละ แต่อริยสัจมันไม่ต้องทบทวน มันเป็นความจริงอยู่อย่างนั้น ถ้าเป็นความจริงอยู่อย่างนั้นมันจะใช้สอยในหัวใจ หัวใจมันมีหลักมีเกณฑ์

สิ่งที่มีคุณค่าที่สุดคือหัวใจของคน ถ้าใจของคนมีคุณธรรมขึ้นมา มันไม่ไปข้างหน้าและไม่ไปข้างหลัง อนาคตที่ตายแล้วไปไหนมันรู้อยู่ในหัวใจ สิ่งที่ดีส่งเสริมมา ส่งเสริมมาก็ ส่งเสริมมาให้มีตบะธรรมอันนี้ไง ส่งเสริมมาก็ส่งเสริมมาให้มีสติปัญญานี้ไง ส่งเสริมก็ส่งเสริมมาให้มีเชาวน์ปัญญานี้ไง

เขาแสวงหากัน ทรัพย์สมบัติเขาแสวงหากันด้วยความทุกข์ความยาก เราแสวงหาสิ่งที่โลกเขามองไม่เห็น สิ่งในโลกเขาจับต้องไม่ได้ แต่หัวใจมันจับต้องได้ เวลาทุกข์นี้มันทุกข์ได้ เวลาถ้ามันสุขมันก็สุขได้ สุขทุกข์ก็เป็นสุขเวทนา ทุกขเวทนา แต่เวลามันวิมุตติละ มันปล่อยวางของ

มันตามความเป็นจริง มันปล่อยางอย่างไร มันทำลายของมันอย่างไรมันถึงไม่สุขไม่มีทุกข์ มันถึงไม่ไปข้างหน้าไปข้างหลัง

ถ้ามันไม่ไปข้างหน้าไปข้างหลัง มันรู้ในหัวใจนี้ สิ่งที่มีคุณค่าที่แสวงหาอยู่นี้ ไม่มีคำบริกรรม ไม่มีปัญญาอบรมสมาธิ มันจะสงบเข้ามาได้อย่างไร ถ้ามันไม่สงบเข้ามา มันก็ธรรมชาติของมันส่งออก ธรรมะเป็นธรรมชาติๆ ธรรมชาติเขารู้กันอยู่แล้ว ธรรมชาติก็วิญญูะนี้ไง ธรรมชาติก็เวียนว่ายตายเกิดนี้ไง มันก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง ว่าธรรมะเป็นธรรมชาติมันก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง แต่ธรรมชาตินั้น เราก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาตินั้น เราก็ต้องหมุนเวียนไปตามธรรมชาตินั้นเหมือนกัน

เพราะเราเอาธรรมชาตินั้นหยุดนิ่ง แล้วเอาความหยุดนิ่งมาวิเคราะห์หัวขี้ๆ นี่มรรคเกิดตรงนี้ไง นี่ไง สิ่งที่ว่า “ศาสนาไหน ไม่มีมรรค ศาสนานั้น ไม่มีผล”

แล้วเขาบอกว่า “สิ่งที่เขาทำ สัมมาอาชีวะ มรรคทั้งนั้นแหละ อาบเหงื่อต่างน้ำ มรรคทั้งนั้น”...สิ่งนี้มันเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง มนุษย์ที่ว่าสิ่งที่มีคุณค่า เกิดมามีกายกับใจ ร่างกายเกิดมา เพราะมีร่างกาย ปฏิสนธิในไข่ ในครรภ์ ในน้ำคร่ำ ในโอปปาติกะ ถึงได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ถึงได้เกิดมาเป็นเทวดา อินทร์ พรหม พอเกิดมาเสวยภพเสวยชาติ ชาติหนึ่งใช้ชีวิตสั้นอายุขัยก็หมดชีวิตนั้นไป ก็เวียนว่ายตายเกิดกันต่อไป

แต่ในปัจจุบันนี้ สังขธรรม ธรรมะเป็นธรรมชาติ นี่หยุดธรรมชาตินั้น แล้วก็ค้นคว้าในธรรมชาตินั้น แล้วทั้งธรรมชาตินั้นไว้เป็นผลของวิญญูะ เป็นกากเดน เป็นกากเป็นเดน ทั้งไว้ สำรอกคายมันออก แล้วสิ่งที่พ่นมา ธรรมชาติที่เป็นวิมุติ ธรรมชาติที่เหนือธรรมชาติ มันทั้งของมันมา เห็นไหม ทั้งสิ่งนั้นมาแล้วมันจะไปไหนล่ะ ข้างหน้าก็ไม่มี มันรู้ถือว่าไม่มี เพราะอะไร ข้างหลังที่มาแล้ว มาแล้วก็มาส่งเสริมอันนี้มา มันก็จบสิ้นกันไปแล้ว

ถ้ามันยังมีอดีตมา ยังจับดันมา มันยังมีอนาคตไป จับดันมา จับดันธรรมชาตินั้น จับดันจิตอันนี้ จับดันให้มันต่อเนื่องกันไป เพราะความจับดันอันนี้มีสติปัญญามันถึงเป็นมรรค เพราะความจับดันอันนั้นมีศีล สมาธิ ปัญญามันถึงเป็นมรรค พอมรรคญาณขึ้นมา มันทำลายอวิชชาทำลายความไม่รู้ในหัวใจอันนั้นแล้ว แล้วมันจะไปไหนต่อล่ะ มันจะไปไหนต่อ

ข้างหน้ามันไม่มี แล้วที่จับคันมาละ อติตมันมาทำอะไรละ จับคันมามันก็ทำลายตัวมันเองไง มัธยัสถ์แล้วทำลายยุบขอบลงจนหมดสิ้นกันไป สำรอกคายออกหมดใจ เพราะจับคันมันมา จับคันสำรอกคายออก คายออกแล้วพอมันจบสิ้นแล้วมันจะไปไหนต่อละ มันจะเอาอะไรจับคันต่อ? มันก็ไม่มีอะไรจับคันต่อไป นี่ไง นี่ความจริงใจ

วัฒนธรรมประเพณีก็อันหนึ่ง วัฒนธรรมประเพณีเป็นสิ่งที่หล่อหลอม ต้นไม้ไม่มีเปลือก มีกระพี้ ต้องมีเปลือกต้นไม้ แก่นของมันก็อยู่ในต้นไม้ นั่น หัวใจ ถ้ามีสติมีปัญญารักษาสິงนี้มา ทำความจริงของเราเข้ามา เพื่อสัจจะความจริงเข้ามา เราไปดูวัฒนธรรมประเพณีของเขามันซาบซึ้นนะ เขาทำของเขาด้วยความสวยงามของเขา เราก็รื่นเริงไปกับเขา แล้วเราก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดไปอย่างนี้ใช้ไหม

สิ่งที่วัฒนธรรมประเพณีมันก็มีหลากหลายในโลกนี้ ในวิญญูะมันก็มีของมันอยู่อย่างนี้ แล้วเราก็เกิดมา มีสัจจะ มีหูมีตาอยู่อย่างนี้ แล้วเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนเรื่องสัจจะ อริยสัจจะ ความจริง แล้วสิ่งที่สัมผัสความจริงอันนี้ได้ก็คือความรู้สึก คือหัวใจอันนี้

ถ้าเราจะภูมิใจนะ เราเห็นแล้วเราจะภูมิใจในตัวของเราเอง เราก็ต้องพยายามฝึกหัดของเราขึ้นมาให้มันมีความภูมิใจจริงๆ ทำไมเราถึงภูมิใจ ทำไมเราภูมิใจนกว่าเราเป็นมนุษย์เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราจะภูมิใจอะไรของเราละ ถ้าเราไม่มีหลักมีเกณฑ์ความจริงในหัวใจ เอาอะไรไปภูมิใจ

ถ้ามีความภูมิใจนั้นมันภูมิใจใจ มันภูมิใจ มันเป็นจริงใจ ว่าเราเกิดมา เราเกิดเป็นมนุษย์ นี้ อริยทรัพย์ เกิดเป็นมนุษย์นี้เป็นอริยทรัพย์จริงๆ แล้วมีสติมีปัญญา ปัญญาอันนี้มันชักนำ มา ชักนำให้เราค้นคว้า ชักนำให้เรามีการกระทำ แล้วก็เห็นจริงขึ้นมาในใจของเรา มันก็เป็นสัจจะความจริงของเรา มันเป็นประโยชน์กับเรา เอวัง